

ISBN: 978-99955-45-37-6
УДК: 330.101.54:578.834(497.6RS)

Датум пријема рада: 20.05.2021.
Датум прихватања рада: 12.11.2021.
Информативни прилог

МАКРОЕКОНОМИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И COVID 19

MACROECONOMY OF THE REPUBLIC OF SRPSKA AND COVID 19

Дијана Шобић

Општинска управа Општине Соколац, Република Српска, БиХ
petrusicdijana@gmail.com

Апстракт: *Раџ је посвећен анализи утицаја пандемије корона вируса на макроекономску равнотежу Републике Српске, с обзиром да се она посматра као економски шок чији су ефекти присутни на глобалном нивоу. Разматраће се како је пандемија утицала на потрошњу, индустријску производњу, улагања, трговину, токове капитала и ланце снабдијевања. Кључна економска посљедица биће пад БДП под утицајем заразе, а не неког уобичајног извора економског пада. Иако ће рад представити анализу економског пада Републике Српске, мјере економске политике и њихови ефекти се тешко могу процјенити, као и дужина трајања рецесије, управо због специфичности фактора вируса који је изазвао здравствену кризу чије се панашање у будућности не може антиципирати. Економски шок ће се покушати ублажити подршком и подстицајима привреди путем стабилизације и очувања радних мјеста, али свакако ће остати неизвјесност у погледу трајања и интензитета шока под утицајем пандемије Covid 19.*

Кључне ријечи: *Covid-19, Бруто домаћи производ (БДП), економска рецесија, економски шок, стабилизација привреде*

Abstract: *The aim of this work is to analyse the impact the coronavirus pandemic has had on the macroeconomic stability of the Republic of Srpska, regarding the pandemic as the economic shock with its effects on the global level. It will be considered how pandemic has influenced on consumption, industrial production, investments, trades, capital flow and supply chains. The key economic result will be decrease of GDP caused by pandemic, not by usual sources of economic fall. Although this work will present the analysis of economic fall of the Republic of Srpska, current economic measures and their effects can hardly be estimated, as well as the duration of the global recession, due to specific factors of the virus which has caused crisis in healthcare and whose conduct in the future cannot be anticipated. The economic shock is to be alleviated by support and stimuli to industry via stability*

and preservation of work positions, it still stays uncertain how long and intensive the shock will be depending on impact of the Covid -19 pandemic.

Keywords: Covid-19, Gross domestic product (GDP), economic recession, economic shock, economic stability

1. УВОД

Covid-19 је један од специфичних фактора вируса здравственог система који је прошао свијетом и свугдје оставио траг, како на здравствени систем уопште, тако и на економски систем. Дакле, економски утицај пандемије биће евидентан у свим секторима.

Међународни монетарни фонд сматра да је појавом овог типа пандемије изазван највећи економски пад у последњих сто година и да је за разлику од других финансијских криза које су проистекле из истог сектора у великој мјери утицао глобално на економију у зависности од развијености одређеног мјеста.

Република Српска је у погледу спречавања вируса привремено обустављала или ограничавала рад услужних дјелатности. Међутим, како се ширила пандемија тако се ширио и негативни утицај на све секторе, што је опет утицало на смањење и понуде и потражње на цијелом тржишту.

Појавом вируса настале су огромне економске посљедице како у читавом свијету тако и у Републици Српској. У највећој мјери вирус је изазвао губитке у индустријској производњи, док је раст производње запажен у фармацијској индустрији.

Протеклу годину доста се писало, али и тренутно се доста пише о утицају пандемије на њену економију. Настала криза и рецесија у финансијском систему Републике Српске нису изазване неким економским фактором, него фактором који је потресао цијели здравствени систем.

Метод истраживања јесте да се укратко анализира макроекономска равнотежа Републике Српске под утицајем пандемије Covid-19. Пандемија је проглашена 11.03.2020. године и погодила је све секторе дјелатности чији ће опоравак зависити од степена развијености.

Ширење заразе биће свакако велики изазов за власт у погледу њеног сузбијања и јачања економије. Анализа ће показати које мјере су предузете и које би се могле предузети у циљу стабилизације економије.

2. УТИЦАЈ COVID-19 НА БДП РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Covid-19 у значајној мјери имао је утицаја на БДП Републике Српске. Појавом и ширењем вируса предвиђао се и очекивао пад БДП. По подацима Статистичког завода Републике Српске (2020), реална стопа раста бруто домаћег производа

(БДП) износила је 2,5%. Може се рећи да је такав резултат раста по основу трговине на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала, грађевинарство, стручне и научне дјелатности и дјелатности здравственог система.

“Када се посматра структура бруто домаћег производа према расходним карактеристикама, у 2019. години највећи допринос његовом расту имао је позитиван спољнотрговински биланс. Повећан је извоз робе и услуга (1,5%), а што се тиче увоза остварио је пад по стопи (-2,4%). Могуће је уочити да је дошло до повећања домаће потрошње (2,5%). Његов раст манифестовао се кроз повећање приватне потрошње што се огледа кроз повећање броја запослених и повећања прихода од индиректних пореза.” (Службени гласник Републике Српске, бр.131, стр.12.)

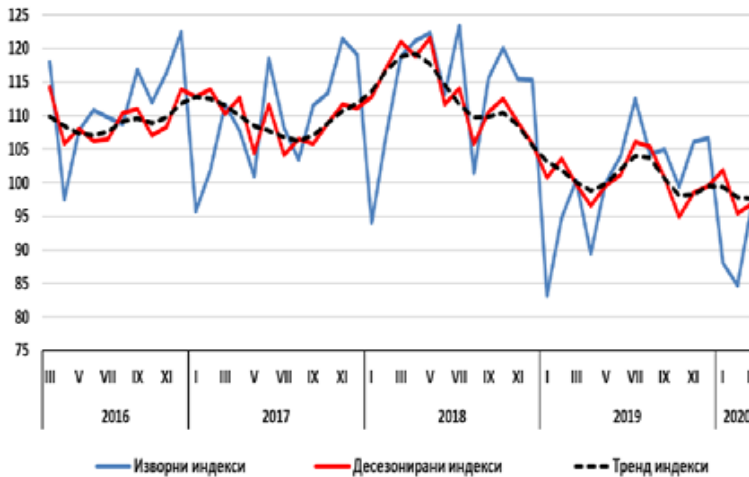
„У 2019. години, Република Српска биљежи раст просјечних годишњих цијена од 0,5%. Најзначајнији допринос расту дала је категорија алкохолна пића и дуван (5,3%) услед повећања акциза на дуван и дуванске производе, односно наставка хармонизације акцизне политике са политиком акциза на цигарете у Европској унији. Значајан допринос расту цијена је становање, вода, електрична енергија, плин и други енергенти (2,8%). Истовремено, највећи пад цијена забиљежен по основу одјеће и обуће, цијене су ниже за 12%. Све наведено указује на то да је инфлација у 2019. години вођена поскупљењем малог броја производа и услуга. Да су инфлаторни притисци остали ниски указује ниска и стабилна базна инфлација.“(Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2021-2023. године, стр10).

“Бруто домаћи производ (БДП) Републике Српске под утицајем пандемије у првом кварталу 2020. године, забиљежио је раст од 1,4%. Међутим, увођењем мјера у погледу спречавања и заштите од вируса кроз одређена ограничавања и затварања дошло је до наглог пада привредних активности у другом кварталу 2020. године, па је реална стопа раста износила -6,9%.” (Службени гласник Републике Српске, бр.131, стр.12.)

Економија Републике Српске највише је нарушена у области индустрије, док се у неким областима као што је пољопривреда могао уочити позитиван резултат. Дакле, највећу штету је претрпио сектор производње од кога Република Српска има највећи удио у БДП-у.“ До 2019. године, учешће индустријске производње у БДП-у кретало се око 19,4 %, док је у 2019. години дошло до наглог просјечног годишњег смањења од 11,4%. Поменутом смањењу највише је допринијело смањење производње енергије од 21,5% и трајних производа за широку потрошњу од 26,0%. Прерађивачка индустрија у погледу извоза је такође утицала на смањење за 12,3%. На укупан обим смањења индустријске производње у 2019. години утицало је смањење броја запослених у индустрији од 0,2%. Број запослених у прерађивачкој индустрији смањен је за 0,4 %, у подручју вађење руде и камена за 5,5%, док је у подручју производња и снабдевање електричном енергијом број запослених повећан за 4,8%. Промет

индустрије на домаћем тржишту у 2019. години је смањен за 3,5%, а промет на иностраном тржишту је био мањи за 9,8%.“ (Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2021-2023. године, стр 9).

Графикон 1. Индекси кретања индустријске производње, март 2016-март 2020. (2015=100)

Извор: (Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2021-2023).

Када је Covid-19 затворио границе и зауставио промет робе и услуга, пољопривредна производња и производња хране достигла је завидан ниво. Бруто домаћи производ (БДП) највећи пад забиљежио је у индустријској производњи, трговини, саобраћају и туризму. Оне области у којима су забиљежене стопе раста, као што су пољопривреда и грађевинарство помогле су нивелисању бруто домаћег производа (БДП). „Значајан утицај на пад бруто домаћег производа имали су спољнотрговински токови, посебно ако се узму у обзир Њемачка и Италија гдје Република Српска има највећи извоз.“ Службени гласник Републике Српске, бр.131, стр.12.)

3. ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА У МАКРОЕКОНОМСКИМ ОКВИРИМА

По подацима Статистичког завода Републике Српске (2020), економски показатељи реалне стопе раста бруто домаћег производа (БДП) у 2019. години износили су 2,5%. Пратећи анализе финансијских извјештаја Републике Српске може се рећи да је 2019. година ипак имала добар одлив робе и услуга. Домаћа потрошња је у одређеној мјери повећана, што је донекле као резултат имало очување броја запослених, повећању прихода од индиректних пореза и других утицаја који су допринијели успореном привредном расту Републике Српске и позитивном резултату. „Када се посматра 2020. година у односу на 2019. годину, бруто домаћи производ је такође био у порасту. Стопа раста БДП у 2019. години

износила је 2,5%, а у првом кварталу 2020. године 1,4%.“ Службени гласник Републике Српске, бр.131, стр.12.) Види се да је вирус у огромној мјери утицао на привреду Републике Српске у смислу опадања њене активности. „Други квартал 2020. године под утицајем Covid-19 обиљежио је пад привреде, гдје је реална стопа раста БДП износила -6,9%.“ Службени гласник Републике Српске, бр.131, стр.12.) Пад привредних активности у другом кварталу 2020. године забиљежен је у индустријском сектору.

Према подацима Документа оквирног буџета Републике Српске (2020), пратећи лична примања у условима пандемије, просјечна нето плата исплаћена у 2019. години износила је 906 КМ, што је у односу на 2018. годину 5,8% номиналне стопе раста. Највећа плата исплаћена је у области Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања 1.409 КМ, док је најнижа исплаћена у области грађевинарства 630 КМ. Просјечна пензија у 2019. години износила је 378 КМ уз номиналну стопу раста од 4,7%. Посматрајући 2020. годину у прва три мјесеца видљив је такође тренд раста у односу на исти период предходне године за 5,0%. Просјечна пензија за 2020. годину у поменути три мјесеца износила је 393 КМ. Када се поматра учешће јавног дуга у БДП-у укључујући и спољни дуг предузећа на дан 31. децембра 2019. године износио је 5.388,5 милиона КМ, док је процјена за 2020. годину била 6.065,5 милиона КМ, што указује на учешће јавног дуга у БДП-у од 44,3% на крају 2020. године.

Иако је појава вируса „приморала“ људе да мање путују и да се крећу, вирус није зауставио цијене. Пратећи показатеље Статистичког завода Републике Српске (2020), потрошачка корпа је у мјесецу децембру била 1.945 КМ, док је просјечна плата у Републици Српској износила 979 КМ. У условима овакве економске кризе у 2020. години трошило се доста више на прехрану у односу на предходну годину када су људи куповали основне животне намирнице због страха од поскупљења.

4. ЕКОНОМСКЕ МЈЕРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ПОД УТИЦАЈЕМ COVID-19

Када су у питању мјере Републике Српске у условима пандемије јасно је да се не може процјенити дужина трајања вируса што ће утицати и на степен предузимања одговарајућих економских мјера у погледу стабилизације привреде и прекидања економског шока. Да би се уопште могло говорити о економским мјерама мора се прво утврдити развијеност Републике Српске посматрајући јединице локалне самоуправе. Све мјере које би Република Српска планирала да проведе у циљу успостављања макроекономске равнотеже, вјероватно ће захтјевати додатна средства из кредита због недовољних буџетских средстава.

Очекује се да би јединице локалне самоуправе у сарадњи са Заводом за запошљавање могли осмислити неке програме којима ће се задржати запослена лица посебно у оним областима привреде који су погођени овим економским

шоком. Ширењем пандемије предузете су бројне мјере у циљу очувања радних мјеста и повећања потрошње кроз јавне радове и капиталне пројекте, јер су то у суштини главне мјере које су се предузимале у ранијим економским кризама. У периоду највећег степена ширења пандемије Републички штаб за ванредне ситуације донио је бројне мјере у циљу ублажавања економског шока али и очувања здраља становништва.

„Утврђене пореске мјере за ублажавање економских посљедица пандемије су:

- продужење рока за подношње годишњих пријава,
- продужење рока за измирење пореских обавеза,
- укидање рјешења о одгођеном плаћању пореских обавеза и све друге мјере које су повезане са облашћу пореза и доприноса.“ (Сл. гласник Републике Српске бр.131, стр 6)

Према информацијама из Службеног гласника Републике Српске (2020), предвиђене су и мјере којима се пружа подршка привреди у погледу очувања радних мјеста. Доношењем одлуке о затварању одређених привредних субјеката у условима највећег степена пандемије донијете су и мјере којима ће се пружити подршка истим. Дакле, свакако су радили на очувању запослених тако што су им за тај период исплатили минималне плате и доприносе. „Наводи се да је у ту сврху потрошено 66,5 милиона КМ.“

ЗАКЉУЧАК

Предмет истраживања је утицај пандемије на макроекономију Републике Српске, а циљ је био представити стање економије кроз одређене чињенице и показатеље, као и могуће мјере које би се могле предузети у погледу њене стабилизације. Међутим, много релевантнији финансијски резултати ће се моћи видјети крајем текуће године, када буде доступан редован годишњи финансијски извјештај Републике Српске.

Covid-19 је у значајној мјери нарушио привреду Републике Српске. Да би се она стабилизовала потребно је да се привредна кретања врате у нормалну функцију. Република Српска привредни раст забиљежила је у 2017 и 2018. години. Процјене Међународних финансијских институција су позитивне у смислу привредног раста и позитивне спољнотрговинске размјене.

Што се тиче потрошње у Републици Српској очекује се да ће наставити раст и да ће се сачувати позитивна економска кретања са земљама са којима Република Српска има добру сарадњу. Обзиром да је пандемија највише утицала на индустријску производњу, очекивања Међународних институција су таква да ће захваљујући отвореној економији и повећањем извоза довести индустријску производњу до позитивног раста.

Будућа економска ситуација у Републици Српској свакако ће зависити од бројних ризика у смислу економских показатеља у земљи, цијена на

међународном тржишту и свих других дешавања на међународном тржишту у погледу извоза. Значајан утицај огледаће се и у области туризма као и свих других активности кроз угоститељство.

Биће потребно да се на свим нивоима власти у Републици Српској уложе огромни напори како би се привреда довела у оно стање прије појаве Covid-19.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Макроекономски оквир. Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2019-2021. година, јун, 2018. година, 6-16.
- [2] Макроекономски оквир. Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2021-2023. година, јун, 2020. година, 6-12.
- [3] Програм економских реформи Републике Српске за период 2021 - 2023. год. Службени гласник Републике Српске, број 131, 5-22.
- [4] Републички завод за статистику Републике Српске. Саопштење број 329/20, новембар, 2020. година, 1-3.
- [5] Републички завод за статистику Републике Српске. Саопштење број 5/21, децембар, 2020. година, 1-3.
- [6] Унија удружења послодаваца Републике Српске, Бања Лука, (мај 2020. год) Утицај Covid-19 на пословање у Републици Српској. Преузето 24. априла са сајта <http://unijauprs.org/dokumenti/covid-19/covid-19-RS.html>

SUMMARY

Covid-19 has significantly affected the economy of the Republic of Srpska in all sectors. Generally, the virus has caused numerous changes in everyday life of social community. Industrial production has sustained the most, especially companies which produce clothes and chemicals. Globally speaking, supply chains had been broken, production was stopped, factories closed, workers dismissed, demand decreased, which led the economy of the Republic of Srpska into deep recession and depression. Many measures has been taken in order to prevent the spread of pandemic, but at the same time they influenced the quality of life. This kind of economic shock is very challenging for government, concerning stabilization and strengthening of economy. Even if it happens that in the Republic of Srpska the virus is completely under control, it stays questionable if the economic balance and positive outcome can be maintained in the near future.